

Katarretti

Loranne Vella

Bilqiegħda fuq l-iżgambella, medhija tniffed ix-xoqqa stirata quddiemha bil-labra tal-ħjata mill-ħoxnin, darba minn fuq, darba minn taħt, Dolores kienet qed tgħaddi l-ħin bil-mod kif kienet thobb hi, tirrakkma. Ix-xoqqa li kienet nisġet xi ftit ġimġhat qabel kienet qed iżżewwaqha b'linja fjuri rraq ta' sfumaturi differenti ta' aħmar. Kull tant ħin u kull ftit punti kienet taqbad il-lenti minn fuq il-mejda maġenbha u tagħtiha titwila biex tara li l-punti kienet ħadmithom sew. Il-vista kienet qed tmurilha lura imma Dolores ma riditx taf bit-tabib tal-ġhajnejn, li ma jmurx jerga' jsemmilha l-katarretti bħalma kien għamel l-aħħar li kien ġie jżurhom. Kienet ċanfritu li f'darha l-mard ma jissemmiex sakemm ma tgħidx hi. U t-tabib għolla spallejh u tbissmilha, għax sewwa kienet qaltlu l-għażiża Madre Dolorosa: f'darha kienet tikkmanda hi.

Xhin semgħet l-ewwel nota baxxa tal-qanpiena qiegħdet it-tilar kwadru bix-xoqqa rrakkmata fuq il-mejda u marret tiftaħ it-twieqi biex timla kamritha bil-mota ferrieħa tal-qniepen ta' nhar ta' Ħadd filgħodu. Serrħet dirġajha fuq il-ħoġor, għalqet għajnejha u ħalliet it-tokki jqanqluha b'tifkiriet minn tfulitha, minn żmien meta l-qniepen kienet iddoqqhom ix-xwejha Sor Pawlina, f'dawk l-ewwel snin tagħha fil-kunvent tas-sorijiet ta' San Ġuzepp. U minn żmien iktar bikri, fil-jum meta kienet semgħet il-mota solenni tan-newwieħa għal ruħ missierha, u ntebħet li meta thabbatlek il-mewt trid tifthilha l-bieb.

Missierha, Giovanni Battist, kemm f'għemilu u kemm fid-dehra kien raġel dritt, rett u strett, kif kienu mistennija jkunu l-irġiel tal-familja dak iż-żmien.

Kien raġel assertiv, ċert minnu nnifsu u tal-fehma li għal kull mistoqsija hemm twegiba, għal kull abjad jeżisti iswed u għal kull intopp jinstab rimedju. Id-dar ħadd ma kien jazzarda jmerih jew iħaqqaqha miegħu; wara kollox ħlief nisa d-dar ma kienx hemm, u l-ebda waħda minn dawn ma kellha sinsla soda biżżejjed biex tiqafu. Izda malli Giovanni Battist kien jgħid tiegħu u jitlaq mill-kamra biex jinqafel waħdu fl-istudju, l-għadab u n-nervi ta' dawk li kien iħalli warajh kienu jinfexxuhom f'xulxin.

Ftakret kif mal-aħħar nifs li kien ħa missierha, rasu kienet tmejjlet bil-mod u geddumu serraħ fuq l-għadma ta' sidru. Giovanni Battist ħa l-aħħar nifs tiegħu u b'hekk seta' jerga' jibda jieħu nifs sew kulħadd. Fid-dar kienet waqgħet ħemda għal siegħa, imbagħad kulħadd donnu stenbaħ u nfexx iħabrek, bdew telgħin u niżlin, jgħallu l-lozor, ibahbħu t-turgien, ikewsu l-borom, jaqilgħu bjankerija minsija fi sniedaq riħa ta' kamla fit-turreta. F'dik il-ferneżija kienet inqabdet hi ja wkoll, izda Dolores, ħaddejha ħomor, ħaffet il-pass u marret inġħalqet f'kamriħa. Minkejja li kienet għadha tfal hi wkoll kienet intebħet li qalbha kienet qabdet tħabbat tgħagġel.

Bħal qalbha dakinħar, il-mota issa bdiet titqawwa, hekk kif inġħaqdu qniepen oħrajn mal-ewwel waħda, b'noti aktar għoljin u mgħagġlin. In-noti għoljin did-darba fakkruħa f'ommħa, li kienet tilfitha qabel tilfet lil missierħa. Qabel mietet ommħa laħqet tarrfitilħa li waqt l-għerusija tagħħa, fi żmien meta l-ħajja ma kienet għadha għakksitha bl-ebda niket u mrar, kien fettlilħa tagħmel wegħda quddiem ix-xbieħa ta' Marija Addolorata mogħniħa bis-seba' stalletti li kellħa f'kamriħa, li jekk qatt l-ewwel wild tagħħa jkunilħa tifla u f'saħħitha, issemmiħa għaliħa. Izda tal-ewwel kien tifel u difnuħ jumejn wara t-twelid. It-tieni difnuħ meta kellu biss xaħar. Meta fl-aħħar twilditilħa Dolores, in-nifda tal-istalletti kienet laħqet daħlitilħa sal-fond ta' qalbħa u isem id-Duluri tathulħa miżgħud lest bl-imrar. Mietet jisgħobbilħa li lil binħa kienet għadditilħa niket u swidija biss, u Dolores kienet bkiet u bkiet sa ma għejjet.

Izda la fis-siegħa tal-agunija tal-mewt ta' missierħa u lanqas fil-jiem ta' wara ma qabžitilħa demgħa li hi demgħa lil Dolores. Kienet ħarset biss b'kurżità kbira lejn l-imgiba ta' qrabat missierħa miġburin madwar soddu. Flietu u tgħallmitu dak l-aġir, dak il-biki sfrenat, l-ilfiq ta' disprament, il-lament tat-telfien. Għogħbitha l-karba ta' wġiġħ il-qalb, ftakriħa l-għajta maħnuqa tat-turment. Imbagħad rat l-uċuħ miġbuda u x-xufftejn marsusin, u fehmet kif tkun espressjoni ta' niket imrażżan waqt id-dfin. L-ilbies vistuż missitu, mellsitu, taha pjaċir il-velu tal-kambrazina iswed fuq irjus in-nisa u tal-kripp

ma' driegħ l-irġiel. L-intensità ta' iswed fuq iswed ġennitha, dik is-swidija leqqiena tal-bizzilla li biha żejnu x-xemgħat u r-rakkmar tal-faldrappa li biha għattew it-tebut ma setgħet tinsiehom b'xejn. Il-mewt ta' missierha kinitilha tagħlima għall-ħajja iktar milli setgħu jobsru zijietha huma u jtellgħu u jnizzlu x'kienu se jagħmlu b'dit-tifla u oħtha. Intant, issa li Giovanni Battist ma kellux aktar jedd fuq ħutu l-bniet biex jidhdu l-ħsieb uliedu, kif kien talabhom jagħmlu meta martu qabditha pulmonite u mietet u ħalliet lill-bniet meta kienu għadhom żgħar, kienu sabu x-xoqqa f'moxtha biex jiehdu r-riedni f'idejhom. Ix-xewqa ta' missierhom qabel miet, tarrfulhom fl-aħħar, kienet li jidhulu sorijiet, u bilgri keċċewhom minn darhom stess u parpruhom lejn il-kunvent. Id-dar ta' Giovanni Battist wirtuha ħutu.

Iċ-ċaqim Dolores ma ġgerrgħux, u qatt ma kellha sabar għall-għazz. Minn tfulitha lieżma, tbeħhen fil-mixi, tħabrek fix-xogħol. Ix-xogħol minnu qatt ma jmajna, dejjem jara x'jinqala'. Kienet tħobb tgħid hi: malli nieqaf, immut, imbagħad żgur nistrieħ. Kont taħsibha ma tafx x'inhu kwiet u serħan, taraha għaddejja bil-ħeffa bla waqfien, dirgħajha u riġlejha jagħtu minn sbieħ il-jum sa nżul ix-xemx. Fl-ewwel ġimgħat il-kunvent tqabddet taħsel, togħrok, tonxor, tnixxef, tillamta, tgħaddi, titwi, tfarfar, tillostra, tistiva. Imbagħad deħrilha li setgħet tagħmel iktar minn hekk u ntefgħet issewwi bil-labra u l-ħajta kulma sabet imżarrat u mtaqqab, sa ma wriethom li setgħet anki tfassal u xxellel, taqta' u tħit. Imbagħad, kif soltu jiġri, ħaġa ġgib 'il oħra u x-xogħol flok naqas, żdied. Sor Rodolfa wrietha kif iżzomm it-tanbur fuq ħogorha u ttrakkma bil-ħjut tal-ħarir. Sor Ċensina ħaditha f'kamritha u għallmitha tinseġ ix-xoqqa fuq in-newl bil-mekku. Sor Imelda sellfitha t-trajbu u ċ-ċombini tagħha, u f'tebqa t'għajn il-bizzilla li ftakret mill-funeral ta' missierha Dolores tgħallmet taħdimha hi wkoll. Dil-bizzilla lemaħha Dun Ġwann, tatu pjaċir mhux fitit u baġat jiġri jistaqsi lill-Madre dwarha. F'kemm ili ngħid lil Dolores bdew jasluha l-ordnijiet għal xi palla tal-kalċi jew amittu llamtat, xi konupew b'salib ċkejken fuqu rakkmat, jew għal faxx twil bizzilla tal-balla biex iżzejjen l-abtu ta' taħt il-garżubbla. Imbagħad bdiet riesqa l-festa u Dun Felic' tħajjar ukoll, ħadha għand Sunta u wliedha, erbat ibniet u tliet subien, li s-sena kollha kienu jkunu medhija jaħdmu t-tiżġin u l-armar tal-knisja. Tgħallmet mingħandhom kif tagħraf damask minn ieħor u kif ttrakkma bil-ħjut tad-deheb u l-fidda. Tgħallmet tberfel il-ġmiemen, tbiddel ir-rix tal-flabell, tfassal il-lopop tal-linef u twaħħal il-frenża tat-tużell. Kellha għajn biex ttrakkma pulit fiċ-ċokon, sabar biex taħdem bir-reqqa fit-tul u ħeffa biex xogħol tagħmel mill-inqas darba u nofs daqs l-oħrajn.

Izda issa kollox beda jtiha f'għajnja; la n-nuċċali u lanqas il-lenti tal-ħjata ma kienu jabbastaw. Kultant kienet toġhrok għajnejha bla sabar. Kultant xtaqet taqlagħhom minn ħoforhom, tagħtihom tindifa u terġa' tqegħidhom f'posthom forsi fl-aħħar tara ċar, mhux ċpar. Kienet tagħmel l-isbaħ ħames minuti timsaħ il-lentijiet tan-nuċċali għax jidhrilha li għadhom imtappnin. Id-dawl qawwi tal-lampi ta' kamritha kellha tgħattih bil-bċejjeċ tat-tull għal kontra l-uġiġħ ta' ras. Kliem it-Tabib Ghio ma kienx fieragħ, ma kellha l-ebda dubju. Izda l-kelma 'katarretti' kienet iġġib magħha għafsa ta' qalb xħin Dolores kienet tiftakar f'għajnejn Sunta, li fi xjuħitha ttappnulha bi ħliefa bajda, bħal qatra ħalib imdardar li strahet fuq l-għajn u nfirxet f'sura ta' salib bi tmien ponot. Bħal donnhom is-slaleb kollha li Sunta kienet irrakkmat tul ħajjitha kienu telgħulha f'għajnejha, u kellha titef il-vista għalkollox biex fl-aħħar tieqaf tirrakkma u tistrieħ. Kienet titbikkem Dolores taħseb li kienet se tmissha l-istess xorti ħażina ta' Sunta, bilqiegħda tiċċassa u ma tarax, tistenna t-taħbita tal-mewt filwaqt li tisma' lil kulhadd madwarha għaddej iħabrek bħas-soltu. Il-ħajja, mid-dehra, kienet biss triq dritta għall-infern. Għal Dolores l-infern hekk kulma kien, għajn ma tarax, id ma tagħmilx.

Dal-ħsibijiet xogħol id-dimonju, gedwdet minn taħt l-ilsien xħin intebbet li kienet baqgħet b'idha f'idha tħares barra mit-tieqa. Il-qniepen issa kienu siekta, u lanqas ħjiel id-diwi tat-tokki ma kien għad fadal.

Silta mir-rumanz Marta Marta, li għadu mhux ippubblikat.